

פורים שחל בערב שבת ועוד דיני פורים - שיעור 100

I. זמן קביעת סעודה בפורים שחל בערב שבת

(א) (גיטין ל"ח:) אמר רב יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת ושתיהן נעקרו. עיין רש"י על נידון השני דאיכא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה.

(ב) רמ"א (תרל"ה - ז) כשחל פורים ביום ששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת. ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו. עיין במ"ב (ס"ק י) דהיינו קודם חצות היום.

(ג) ועיין ביד אפרים על השו"ע בשם מהרי"ל שהתיר לעשות הסעודה עד שעה עשירית שהוא כמה שעות אחר חצות אפילו בשעות זמניות

(ד) ובספר אורחות חיים (תרל"ה ס"ק ל"ז) פורים שחל להיות ע"ש עבדינן סעודת פורים מבעוד יום וכלילה צריכי לקדושי וצריכי נמי למטעם מידי בתר קידושי דאי לאו הכי לא נפקי ידי קידוש. ומשמע שכן נהגו לכתחלה.

(ה) רמ"א (רמ"ט - ז) וסעודה שזמנה ערב שבת כגון ברית מילה או פדיון הבן מותר וכן המנהג פשוט ולא נזכר שיעשה דוקא בשחרית. ורק סעודת חול אסור ע"ש. ועיין במ"ב (ס"ק י"ג) דהיא ג"כ סעודת מצוה ואין לדחותה מפני סעודת שבת. ומ"מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת. וכמו שמבואר (צסימן תרל"ה סי' ז) לענין סעודת פורים. ובדיעבד יכול לאכול אפילו ממנחה ולמעלה. ועיין בבה"ל וה"ה בסיום מסכתא דינו כסעודת מצוה.

(ו) ובלבוש (תרל"ה - ג) כתב דיש שעושיין סעודת פורים בע"ש מבעוד יום ויש שעושיין סעודה בבוקר יום ששי כדי שלא לקלקל בסעודת שבת. משמע שמותר לכתחלה אפילו אחר חצות. והלבוש תלמידו של הרמ"א היה ומסתברא שלא פלג על רבו. ולכן מסתבר שגם הרמ"א סבר שאין איסור בדבר אלא רק מנהג טוב ועצה טובה למי שהוא יכול לקיים הדבר.

(ז) מג"א (רמ"ט - ו) מביא בשם הלבוש דאם אי אפשר לקיים שתייהן סעודת ברית מילה וסעודת ליל שבת תדחה סעודת שבת ויקיים למחר הג' סעודות. והבה"ל (רמ"ט - ז ד"ה "מותר") חולק על זה משום דסעודת ברית מילה אינו אלא מצוה בעלמא ולא חיובא כמו סעודת שבת ולכן אינו דוחה סעודת שבת אבל אם יכול לאכול סעודת שבת רק לא תהיה אכילתו בלילה לתיאבון מותר. ונראה לי דכיון דסעודת פורים מדברי קבלה יש לאמר דיכול לדחות סעודת שבת אפילו לדברי הבה"ל

(ח) יש שכתבו הטעם שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת (מג"א בשם ר"ת שהובא בשער הציון י"ד) ועוד הפמ"ג שהובא בשער הציון (ד"ה "מפני כבוד") מצדד דאין הטעם משום לתיאבון אלא דעיקר הוא מפני שמזלזל בזה כבוד שבת. ולשני טעמים אלו יכול להתיר סעודת פורים אפילו אחר שעה עשירית. וכן כתב הבה"ל (רמ"ט - ז ד"ה "מותר")

(ט) ועיין בשערים מצויינים בהלכה (קמ"ז - ה) דאפילו לאחר השקיעה יש לעשותו בערב שבת. וראיה (מסוכה מ"ו:) לענין בין השמשות דשמיני עצרת דאי מתרמי לי סעודה. וא"כ כל שכן סעודת פורים דמחויב מדברי קבלה.

II. אם סעודת פורים צריך בשר

(א) ברמב"ם (מגילה ז - ט"ו) כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו ושותה יין. ועיין בערוך השלחן (תרל"ה - ז) דבשר ודאי צריך דבלעדי זה אין חשיבות.

(ב) בספר מועדי ה' (דף קל"ז) כתב שאין יוצאים ידי שמחת פורים בעופות משום שנאמר בו שמחה ואין שמחה אלא בבשר בהמה ולא עופות דלאו בני שמחה נינהו כדיליף (נחגיגה ח): וכל שכן שאינו יוצא בדגים.

(ג) ועיין בראבי"ה הלכות תענית (תתפ"ח) דבשר עוף מותר בסעודת המפסקת מפני שאין בו שמחה. והשו"ע (תקל"ח) פסק להחמיר בבשר עוף דמראש חודש אב עד התענית אף על פי שאין שמחה בעופות אסור לאכול.

(ד) ועיין עוד בר"ן (רי"ג פרק ד' דסוכה) שלא אמרו אין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המובחר אבל לא לעכב. וזה לענין יום טוב.

(ה) ועיין עוד שו"ת בשאגת אריה (ס"ה) אלא ודאי שמצות שמחה נוהגת מן התורה גם בזמן הזה בבשר חוליין או בשאר מיני שמחות. ועיין שו"ת יחווה דעת (ו - ל"ג) וראה שיעור 16.

(ו) עיין שו"ת משנה הלכות (ז - י"ג) יכול לצאת סעודת פורים בסתם ארוחת הבקר. וראיתו מהט"ז (תל"ג - ז) דמשמע "דעיקר הסעודה הוא דלא סגי דלא אכל (שלא יהיה יום צום) מקיימין מצות סעודת פורים ומה שאנו קורין סעודת פורים לא הוי אלא תוספת שמחה. ופשוט דבארוחת הבקר לא אכלו ולא אוכלים בשר."

III. אם סעודת פורים צריך דוקא פת - עיין שו"ת יחווה דעת (ח - פ"ט)

דסעודת פורים מן הדין אינה צריכה להיות דוקא בפת. אולם נכון לחוש לכתחלה לדעת הפוסקים שסוברים שצריכה פת מ"מ אם שכח על הנסים אין מחזירין אותו (מ"ב תל"ה - ט"ו) וכ"כ האליהו רבה (תל"ה - ז) דסעודת פורים אין צריך פת. ובערוך השלחן (תל"ה - ז) כתב דאין משה בלא לחם כדכתיב בלוט "ויעש להם משה ומצות אפה" וממילא לא יצא בלא לחם דומיא דשבת ויו"ט.

IV. פורים המשולש - עיין בשו"ע (תרפ"ח - ו) ושו"ת יחווה דעת (ו - ל"ג)

(א) קורין המגילה ערב שבת ואומרים על הנסים רק בשבת ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת. אולם בשו"ת מהרלנ"ח סבר שנעשה הסעודה בשבת. והפר"ח כתב לעשות שתי סעודות אחד בשבת ואחד ביום ראשון.

(ב) לענין משלוח מנות - עיין במ"ב (תרפ"ח - י"ח) ששילוח מנות ביום ראשון. וחזון איש (קנ"ה) שטוב לעשות משלוח המנות מערב שבת ואפשר שזה תלוי במחלוקת התרומת הדשן ומנות הלוי. דלתה"ד הטעם משום שיהיה הרווחה לסעודתו. ולמנות הלוי הטעם משום שלום ורעות. והפר"ח (תל"ה - ח) ורוקח (קמ"ז) כתבו דיכול לשלוח מנות גם בשבת.

V. עשיית מלאכה בפורים - שו"ע (תל"ז - ח)

(א) (מגילה ה:) מלאכה לא קבלו - דכתיב שמחה ומשתה ויום טוב ולסוף כתיב ימי משתה ושמחה ולא יום טוב. ורמ"א - והאידינא נהגו בכל מקום שלא לעשות. והעושה אינו רואה סימן ברכה. ולצריך מצוה שרי וכן מלאכה גמורה לצריך פורים ודבר שא"צ עיון גדול. ועיין בעה"ש (תל"ז - ז) דנהגו לישב בחניות ויראת ה' אין פותחין חניות.

(ב) ושו"ת דברי מלכיאל (ה - רל"ז) אוסר נטילת צפורנים כפורים ובשערים מצויינים בהלכה (קמ"ז - ג) אסר לגלח השער וגם כבוס בגדים וכל מלאכות גמורות שלא לצריך פורים. ורב קליין סבר דפה בארצות הברית הכל מותר משום שזה מקום שנהגו לעשות מלאכה. ונראה לי גילוח מותר בע"ש משום שהוא בגדר מצוה לכבוד שבת.